

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Pedagógia Kar

A mese szerepe a gyermek személyiségfejlődésében

Záródolgozat

Témavezető:

Dr. Gombos Péter

Készítette:

Szerpák Anita

Csecsemő-és kisgyermeknevelő Foszka

Kaposvár

2024

Tartalomjegyzék

Bevezetés	3
Kutatási kérdésem	6
Mi a mese?	6
Mi a mese szerepe?.....	8
A mese fejlesztő hatásai.....	8
Kognitív fejlődés	9
A nyelvi készségek fejlesztése.....	9
A képzelet és a kreativitás fejlesztése	10
Emocionális fejlődés	11
Szocializáció.....	14
A mese hatása a szocializációs készségekre.....	14
A szocializáció színterei	14
A kisgyermeknevelés intézményesített rendszere.....	15
Mese a bölcsődében.....	16
Melyik korosztálynak mit ajánlott mesélni?.....	16
A mesélés módja.....	19
Képeskönyvek	19

A bábjáték.....	20
Rajzolás.....	21
Nagymozgásos tevékenység narrálása	21
A bölcsőde a csoport és a megfigyelt gyermek bemutatása	22
A bölcsőde bemutatása.....	22
A csoport bemutatása.....	22
A megfigyelt gyermekek bemutatása	23
Jegyzőkönyvek	26
1. jegyzőkönyv	26
2. jegyzőkönyv	28
3. jegyzőkönyv	30
4. jegyzőkönyv	32
Összefoglalás.....	35
Forrásmegjelölés	36

Bevezetés

„A mese a tanítás legősibb formája, mely egészen a mai napig fentmaradt társadalmunkban. Míg korábban szájhagyomány útján öröklődtek a történetek, korunkban e műfaj temérdek aspektusa különböztethető meg. Az viszont nem változott, hogy életünk elengedhetetlen része a mese.”¹

Mindenen embernek meg van az igénye arra, hogy e történetek segítsék megérteni, feldolgozni önmagunk és a minket körülvevő világ eseményeit. A mai napig nem feledem a gyerekkoromban hallott meséket, mondókákat, verseket, amelyeket szüleim és pedagógusaim ismertettek meg velem.

¹ Boldizsár Ildikó: Meseterápia : A mesék a gyógyításban és a mindennapokban. Budapest: Magvető Kiadó, 2010

Édesanyám sokszor talált ki történeteket, amelyek nem is „igazi mesék” voltak, hanem inkább az adott napi eseményeket segítettek feldolgozni. Míg más meséket nem tudott elégszer elmesélni nekem, hisz mindig ugyanazt a történetet szerettem volna hallani újra és újra.

Gyakorlati időmet a kaposvári Nemzetőrsori Bölcsődében töltöttem. A gyakorlatomnak köszönhetően 13 apró ember mindennapjaiba nyerhettem betekintést. Ez idő alatt feltűnt, hogy ez a generáció sokkal kevésbé igényli a képes könyveket, inkább a televíziós, interneten fellelhető mesék iránt érdeklődnek, amelyeket egyébként szüleik mutattak meg nekik.

Ez arra enged következtetni, hogy a bölcsődei dolgozók szerepe felértékelődött, ugyanis egyre több szülő dönt úgy, hogy gyermekét hároméves kora előtt az intézményesített oktatás gondjaira bízza. Tehát a szülői feladatok egy része a bölcsődei szakemberekre hárul, ugyanis a személyiségünk alapjai életünk első három évében körvonalazódnak. Szülőkkel beszélgetve fény derült arra, hogy ennek az oka az, hogy az anyáknak is korábban vissza kell menniük dolgozni, hogy fent tudják tartani a családot. Mai társadalmi jelenség az is, hogy a picik túl korán találkoznak a technika vívmányaival. Szinte transzba esve nézik a tévék, a telefonok kijelzőjén villódzó színes formák játékát. E termékek már készen tálalják a gyermeknek azt a képzetet, amit az író megálmodott, ellentétben az élőszavas mesehallgatással, amely a fantáziavilágának nem szab határt, kereteket. El tudják képzelni olyannak amilyennek látni szeretnék a kacsalábon forgó paloták, a kerekerdő és az Óperenciás-tenger világát.

A kijelző elé ültetés főként kisgyermekkorban lehet káros hatással, hiszen a kicsik különösen fogékonyak az audiovizuális hatásokra. Itt az is fontos szerepet játszik, hogy a meséket kitől hallják ebben az időszakban. Az anya-gyermek kapcsolatot és a biztonságérzetet tovább erősíti, hogyha az anya (vagy közeli hozzátartozó) a mesemondó, mert a kisgyermek szinte csüng a mesemondó szavain és tekintetén, figyelve mimikáját gesztusait és hangszínét.

Szakdolgozatomban azt kívánom körbejárni, hogy mi a mese szerepe a gyermek személyiségfejlődésében, továbbá, hogy mit tehetünk mi, bölcsődei dolgozóként annak érdekében, hogy az élőszavas mesehallgatásra való igény fent maradjon, színezve a jövő generációinak fantáziáját és érzelmi intelligenciáját.

Kutatási kérdésem

Dolgozatomban igyekszem megvizsgálni, hogy ma a gyermekirodalom milyen szerepet tölt be gyermekek életében, milyen típusú művekkel találkoznak, milyen körülmények között. Továbbá, hogy én milyen eszközökkel milyen minőségben tudom segíteni őket.

Azt gondolom, hogy korunk gyermekei egy igazán ingergazdag világban nőnek fel. Információk özöne zúdul rájuk nap mint nap, szinte válogatás nélkül, és ebben a káoszban előfordulhat, hogy egyes információkat rosszul kódolnak, sőt akár traumatikusan is hathatnak.

Gyakorlatom során gyűjtött megfigyeléseket szeretném összevetni a szakirodalommal.

Mi a mese?

A mese egy olyan narratív műfaj, amely általában fantáziadús elemeket tartalmaz, és célja a szórakoztatás, tanítás vagy értékek közvetítése.

A mese egyidős az emberiséggel. Az egyes történelmi korszakok mint „geológiai rétegek” őrződtek meg benne. Az őskori félelmek emlékét őrzik például az emberevő sárkányok, a királykisasszonyos mesékben pedig az európai lovagkor tükröződik. Az ipari forradalom és a polgárosodás hatására új mesehősök jelentek meg: kereskedők és az iparosok. Fejlődéssel összhangban változnak a hősök életkörülményei, eszközei, használati tárgyai.² A mai mesék hősei a jelenkornak megfelelő környezetben élnek, autóval, repülővel közlekednek, faxon, emailben lépnek kapcsolatba egymással. Ugyancsak Voigt Vilmos írásaiból ismerhetjük meg a magyar mese történetét. A legrégebbi mese-feljegyzés a Kr.e 2000 és 1700 közötti időből származik Egyiptomból a Hajótörött története címmel.³

² Nagy József: Fejlesztés mesékkal. Szeged: Mozaik Kiadó, 2009, p. 99.

³ Voigt Vilmos: Magyar mese- és mondavilág. Budapest: Akadémia Kiadó, 1997

Tehát annó a mesélt történetek akár a túlélés eszközeit is magukban rejtették, hisz az addig nem ismert veszélyforrásokra is felkészíthetett, így a hallgatónak nem saját bőrén kellett megtapasztalnia az őt fenyegető erőket. Fortélyokat, praktikákat sajátíthattak el. Ez a mai napig fennáll csupán más köntösbe burkolózott, megfelel korunk sajátosságainak. Viselkedési formákat szokásokat népszerűsíthet, mint például a tévémaci, aki az esti mesenézés után megmosta a fogát majd az „alvókájával” a kis pizsamájában lefekvéshez készült.

„Azok a felnőttek, akiknek meséltek gyerekkorukban, sokkal könnyebben küzdenek meg az élet nehézségeivel, érzelmileg stabilabbak, hiszen számtalan példát kaptak a történetekből.”⁴ A gyakorlati megközelítés mellett létezik a mesenek egy fontos jellegzetessége: az, hogy szórakoztat. Ezek segítenek a történet hallgatása közben fenntartani az érdeklődést. Olyan szituációkat teremt, melyek magukkal ragadják a hallgatót.

Ennek eszközei a következők.

- „Fiktív világ: A mesék gyakran egy olyan képzeletbeli világban játszódnak, ahol csodás lények, varázslatos események és különleges helyszínek találhatók. A részletes leírás segít elképzelni az eseményeket, kiterjeszti a hallgató fantáziáját.
- Hősök és szereplők: A történetek középpontjában álló főhősök különféle kihívásokkal néznek szembe. Ezek a karakterek gyakran archetipikus tulajdonságokkal rendelkeznek, mint például bátorság, jóság vagy ravaszság. Ezek olykor példaképpé is avanzsálhatnak megnyerő tulajdonságaikkal. Alapul szolgálhatnak akár egy szerepjáték során.
- Tanulság: Sok mese tanulságot hordoz, amely segít a gyerekeknek az erkölcsi és az etikai kérdések megértésében. A végén általában van egy megoldás, vagy tanulság, amely összegzi a történetet.
- Szerkezet: A mesék gyakran követik a „kiindulás, konfliktus, megoldás” struktúrát, ami segíti a cselekmény folyamatosságát.

⁴ Kocsis Krisztina: A mese szerepe a gyermeki személyiségfejlődésben. In: Borbás László et al. (szerk.): Tehetségfüzet 3. Eger: Eszterházy Károly Egyetem, 2017, 18–20. p. [online] >URL: https://publikacio.uni-eszterhazy.hu/5549/1/Tehetségfüzet_3.pdf

- **Kulturális értékek:** A mesék gyakran tükrözik a társadalmi és kulturális normákat, hiedelmeket és értékeket, amelyeket a közösség át szeretne adni a következő generációnak.

- **Szórakoztatás:** A mese célja a szórakoztatás is, hiszen a fantáziadús történetek gyakran izgalmasak és lebilincselőek.

A mesék hagyományosan szájhagyomány útján terjedtek, de napjainkban írott formában, animációs filmekben, színházi előadásokban és más művészeti formákban is népszerűek.”⁵

Mi a mese szerepe?

3 éves korban még kevésbé él a mesetudat, ezért a kisgyermeknek nehéz elkülöníteni a mesét a valóságtól. Ez félelmet, szorongást is eredményezhet, ezért kell odafigyelni arra, hogy ebben a korban mit olvasunk fel, illetve milyen mese elé ültetjük le a gyermeket. Törekednünk kell arra, hogy rövid és egyszerű cselekményű kevés konfliktust tartalmazó meséket válasszunk. A mesetudat 4-5 éves kor körül alakul ki, azaz a gyermek már kezdi felismerni a valótlan. A mese valójában egy örömforrás, amely egyben hordozza a feszültséget és a feszültség levezetését is. A mesében egészen egyszerűen mindent lehet. Ez az a hely, ahol a határtalan fantáziaszárnyra kap. Az ismétlések a kezdő és a záró formulák fokozzák a gyermeknél a biztonságérzetet. A gyermek személyiségfejlődését, az olvasott vagy a mesélt mese teljes mértékben meghatározza.⁶

A mese fejlesztő hatásai

A mese elengedhetetlen a gyermek egészséges személyiség fejlődése szempontjából. Általa gazdagodik a fantáziája, szókincse. A mese segíti, hogy hosszabban és kitartóan tudjon valamire figyelni, abban elmélyedni. Átéli az

⁵ Boldizsár Ildikó: I. m.

⁶ Vida Ágnes: Tévézzen-e a baba. [online] cop. 2010. [2024. 10. 12.] >URL: <https://www.kis-mamablog.hu/gyermekneveles/tevezzen-e-a-baba>

izgalmakat, azonban mindez nem jár valós, közvetlen veszéllyel a számára. A mese is igazolja számára, hogy mindig van megoldás. Mindez a katarzis érzését idézi elő a megélése során. Felkészíti a lelkét az élet megpróbáltatásaira. A félelmetes mesefigurák, illetve történetek csak átmenetileg nyugtalanítják a gyermeket, hiszen mellette vagyunk, és a történetben is bekövetkezik a feloldás. Idővel pedig megtanulja különválasztani a valóságot a mesevilágtól.⁷

A mese fejlesztő hatása rendkívül széleskörű és több területen is megfigyelhető jótékony hatása.

Kognitív fejlődés

Ha mesélünk, azt éreztetjük a gyermekkel, hogy fontos számunkra az együtt töltött idő. A mesék jelentősége a gyermekek számára, hogy azonosulhatnak a karakterekkel, ezzel segítve a beleérző képességét, kitágítják számukra a valóságot, felhasználhatják a problémáik megoldása során, fejlődik tőle az alkalmazkodó készségük és megkönnyítik számukra a feszültségoldás mindennapi nehézségeit. A mesének jelentős szerepe van a gyerekek értelmi és érzelmi fejlődésében azért is, mert viselkedési mintákat nyújt számukra⁸

A nyelvi készségek fejlesztése

E témakörnél is kifejezetten fontos, hogy a gyermekek életkori sajátosságait szem előtt kell tartasuk. A közös képeskönyv-nézegetés rengeteget segíthet az anyanyelv elsajátításában. Képeket nézegetve megismertethetünk akár különböző állatokat is kis hallgatónkkal. A beszédfejlesztés korai szakaszában remek módja a helyes hangképzés kialakításának, ha hangutánzó szavakat hallatunk a gyermekkel. Például: a boci azt mondja, hogy bú; a kutyas azt

⁷ Szerző nélkül: A mese hatása a gyermekek személyiségfejlődésére. [online] cop. é. n. [2024. 10. 12.] >URL: <https://www.nepmese.hu/index.php/irasok/lelektan/106-a-mese-hatasa-a-gyermekek-szemelyiseg-fejlodesere>

⁸ Kocsis Krisztina: I. m.

mondja, hogy vaú; a szél úgy fúj, hogy sss, és így tovább. A helyes hangképzés alapjául szolgál később a szavak megfelelő kiejtésének. A továbbiakban is használhatjuk a képeskönyveket, melyek akár már rövidebb ritmikus történeteket is tartalmazhatnak, ezek segítik a gyermek beszédritmusának és intonációjának fejlődését. Mindeközben nagyon fontos a pozitív megerősítés, a dicséret, amelynek hatására azt érezheti a gyermek, hogy jó úton halad, ezzel motiválhatjuk a játszva tanulásra, hisz természeténél fogva mindenki vágyik az elismerésre és figyelemre. Majd következhet a szókincs bővítés, ez a tanulás egész életünket végigkíséri. Ezért is fontos már kisgyermekkorban megszerettetni a könyvek varázslatos világát, így soha nem múló igény alakulhat ki a gyermekben az olvasás iránt.

A mesék narratív formája és nyelvi felépítése (például a párbeszédek, leírások) lehetőséget adnak a gyerekeknek, hogy megértsék a nyelv szerkezetét, a mondatok felépítését és a nyelvi szabályok alkalmazását a gyakorlatban. A mesék hallgatása fejleszti a gyerekek hallás utáni értését, amely elengedhetetlen a későbbi kommunikációhoz továbbá fejlődik a verbális kifejezőkészségük és a magabiztosságuk is.⁹

A képzelet és a kreativitás fejlesztése

Minden gyermek természeténél fogva fogékony a mesére. A mese fantáziadús elemei serkentik a képzelőerejét, lehetőséget adva számukra, hogy álmodozzanak és kreatívan gondolkodjanak.¹⁰

A mesék gyakran olyan kitalált és fantasztikus világokat ábrázolnak, melyek távol állnak a valóságtól. Ezek a történetek segítenek a gyermekeknek abban, hogy egy elképzelt világot alkossanak maguknak, ahol megszűnnek a valóság határai. A varázslatos elemek, szörnyek, titokzatos helyszínek és csodálatos lények mind olyan impulzusokat adnak a képzeletnek, melyek

⁹ Bettelheim Bruno: A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek. Budapest: Corvina Kiadó, 1985

¹⁰ Nyitrai Ágnes: Mese és gyermeki lélek: A mese és gyermeki lélek: A mese szerepe a gyermek érzelmi és értelmi fejlődésében. Budapest: Móra Kiadó, 2000

serkentik a kreatív gondolkodást. A mesékben a logika és a valóság gyakran háttérbe szorul, miközben a történetek szokatlan, meglepő megoldásokat kínálnak a problémákra. Egy-egy mesehős, aki szembeszáll a problémákkal, gyakran váratlan módszerekkel küzdi le az akadályokat. Ez ösztönzi a gyermekeket, hogy kreatívan és szabadon gondolkodjanak, és bátorítja őket, hogy új megoldásokat keressenek.¹¹

A mesehallgatás segíti a gyerekeket abban, hogy képesek legyenek saját történeteket alkotni. Ahogy a gyermekek megismerkednek a mesék szerkezetével (bevezetés, konfliktus, megoldás), megtanulják, hogyan építsenek fel saját mesét. A mesehallgatás és -olvasás tehát közvetve fejleszti a narratív gondolkodást, ami a kreatív írás és a szóbeli kifejezés alapja. A gyermekek fantáziáját szabadjára engedve saját történeteket alkothatnak, ezzel fejlesztve a kifejezés-módot és a kreativitást.

A mese tehát a kreativitás és a képzelő erő egyik legfontosabb jelentőséggel bíró fejlesztő eszköze. A mesék olyan világot tárnak fel a gyermekek előtt, ahol nincsenek határok, és ahol bármi lehetséges és ahol a gondolkodás nemcsak a valóságra épít, hanem szabadon szárnyalhat a képzelet birodalmában. A mese segíti a gyermekeket abban, hogy szabadon gondolkodjanak, új megoldásokat találjanak és lehetőséget ad arra, hogy kifejezzék érzéseiket és gondolataikat saját elképzeléseik révén.¹²

Emocionális fejlődés

A mesemondás komoly hatással van a kisgyermekek személyiségfejlődésére, lehetőséget nyújt belső feszültségeik levezetésére a »jó« győzedelme és a »rossz« büntetése által. A mesék a boldogság megtalálása érdekében szükséges próbatételekkel általános problémamegküzdésekre és segítségelfogadásokra tanítanak, egy optimista világgépet közvetítve. Nem véletlen, hogy régen egyszerre hallgatták a meséket gyermekek és felnőttek egyaránt.... A mese az ösbizalom

¹¹ Bettelheim, Bruno: I. m.

¹² ¹² Nyitrai Ágnes: Mese és gyermeki lélek : A mese és gyermeki lélek: A mese szerepe a gyermek érzelmi és értelmi fejlődésében. Budapest: Móra Kiadó, 2000

élményét erősíti meg – azt, hogy jó a világ, jó volt ide megszületni... Egy biztonságos értékrendszer kialakítását segíti elő; tiszteletre, szeretetre, kitartásra, intelligenciájuk fejlődésére. A mesék alkalmasak a gyerekek számára a pozitív példaképpel (legkisebb királyfi, jó tündér, segítőtársak,) való azonosulásra és ellenpéldákkal való megküzdésekre (sárkány, boszorkány, gonosz mostoha). A mesei helyzetekbe beleképzelve magunkat a projekció révén alkalmuk önmaguk iránti hűségre nevel.”¹³

A mese rendkívül fontos szerepet játszik a gyermekek emocionális fejlődésében, amellyel segít a gyermekek érzelmi intelligenciájának és önismeretének kialakulásában. A mesevilág gyakran komplex érzelmi helyzeteket és konfliktusokat mutat be, melyek lehetőséget adnak a kicsiknek az érzelmek felismerésére, megértésére és kezelésére.¹⁴

Az érzelmek felismerése mellett a mesék segítik azok kifejezését és megosztását is. A történetekben szereplő karakterek gyakran kimondják vagy kifejezik, amit éreznek, legyen szó boldogságról, bánatról, félelelről, vagy szeretetről. A gyerekek a mesehősök viselkedésén keresztül példát látnak arra, hogyan lehet érzelmeket kifejezni egészséges módon. Ez különösen fontos a gyermekek számára, akik még tanulják hogyan kommunikálják az érzelmeiket a családtagjaik és a többi ember felé. A mese segít megérteni, hogy az érzelmek teljesen természetesek és fontos őszintén kifejezni őket, nem pedig elfojtani őket.¹⁵

A mesékben szereplő hősök, akik gyakran szembesülnek hatalmas kihívásokkal, gyakran saját erősségeikre támaszkodva küzdenek meg a problémákkal. Ez segíti őket abban, hogy saját képességeiket is felismerjék, és ezáltal erősítse önbecsülésüket. Ha egy mesehős, aki kezdetben kétségekkel küzd, végül sikeresen leküzdí a nehézségeket, a gyermekek úgy érezhetik, hogy ők is képesek hasonló módon megbirkózni a kihívásokkal. A mese tehát példaként szolgál arra, hogy a gyerekek hogyan fejleszthetik a pozitív önképet és

¹³ Kádár Annamária: A mese varázsa : A mesélés és a meseterápia a gyermek személyiségfejlődésében.

¹⁴ Nyitrai Ágnes: I. m.

¹⁵ Nagy Judit: Mesék és érzelmi kifejezés: A gyermeki érzelmek megértése és kommunikációja. Budapest: Gyermeknevelési Kiadó, 2019

hogyan dolgozhatnak a saját önértékelésükön még akkor is, ha hibákat követnek el.¹⁶

A mesék szereplői gyakran különféle félelmekkel küzdenek – legyen szó sötét erdőről, szörnyekről vagy egyéb veszélyekről. A mesehősök fejlődésük során gyakran szembesülnek félelmükkel, és képesek azt leküzdeni, ami erőt adhat a gyerekeknek is saját félelmeik kezeléséhez. Segít a gyerekeknek abban, hogy megértsék a félelem természetes érzés, és ezek legyőzésére számos mód létezik. A történetek segítenek a gyerekeknek, hogy biztonságban érezzék magukat még akkor is, ha a világ ijesztő vagy bizonytalan.

„Elsőre azt is gondolhatnánk, hogy a különféle történetekben lévő szereplők mint például a boszorkányok, sárkányok, koboldok, valamint farkasok félelmet keltőek lehetnek a gyermek számára. A mese a lélekfejlődésének állomásait jeleníti meg szimbolikus képekben. A lélekfejlődéséhez pedig hozzá tartozik a félelem és a szorongás is, valamint hogy a szereplők hogyan jutnak túl ezeken az érzéseiken, hogyan küzdenek meg velük és hogyan lépnek egy magasabb szintre. Fontos összetevője a mesének, hogy a főszereplők mit és hogyan tanulnak mind abból, amit a történet megpróbáltatásai eléjük állítottak. Ha a gyermek ki tudja várni a szorongás fantáziaképein át haladva a vigasztalás és megszabadulás képeit, akkor a mese jótékony hatású és eléri célját: példát és mintát mutat a gyerekeknek a probléma megoldásból.”¹⁷

¹⁶ Kovács András: Mesék és önbecsülés : A pozitív önkép kialakulása a gyermekkori történeteken keresztül. Budapest: Fejlődéslélektani Kiadó, 2020

¹⁷ Kocsis Krisztina: A mese szerepe a gyermeki személyiségfejlődésben. In: Borbás László et al. (szerk.): Tehetségfüzet 3. Eger: Eszterházy Károly Egyetem, 2017, 18–20. p. [online] >URL: https://publikacio.uni-eszterhazy.hu/5549/1/Tehetségfüzet_3.pdf

Szocializáció

A mese hatása a szocializációs készségekre

A mesékben gyakran szerepelnek olyan szociális interakciók, amelyek érzelmi tanulságokat hordoznak. A szereplők közötti barátságok, a szeretet, az együttműködés, a hűség és a konfliktusok kezelése mind olyan témák, melyek segítenek a gyermekeknek a szociális és érzelmi kompetenciák fejlesztésében. A gyerekek ezáltal megtanulják, hogyan alakíthatnak ki egészséges, támogató kapcsolatokat, hogyan kezeljék a vitákat és hogyan működjenek együtt másokkal. A történetekben gyakran megjelennek érzelmi dilemmák is, mint például a hűség kérdése, a bűntudat, a bocsánat kérés, vagy az igazságosság. Ezek mind olyan érzések, amelyekkel a gyermekeknek a való életben is szembesülniük kell és a mesék segítik őket abban, hogy megértsék miként dolgozhatnak fel hasonló érzelmi helyzeteket.¹⁸

A szocializáció színterei

Az elsődleges szocializációs színtér a család. Az itt tapasztalt érzelmi biztonság megélése alapozza meg későbbi egészséges önértékelésünk és szociális kapcsolataink minőségének mértékét. Az édesanya, vagy az elsődleges gondozó jelenléte elengedhetetlen.¹⁹ „A gyermek és a neki mesélő szülő között olyan kapcsolat teremődik, amely nélkül nem érdemes élni, és azt a szülőt, aki nem tudja, milyen fontos ez, rá kellene kényszeríteni arra, hogy meséljen a

¹⁸ Szalai Eszter: Mesék és érzelmi nevelés: Hogyan segítik a történetek az érzelmek megértését. Budapest: Gyermekpszichológiai Kiadó, 2021

¹⁹ Varga Katalin: Család és szocializáció: Az érzelmi biztonság szerepe a korai években. Budapest: Pszichológiai Kiadó, 2019

gyermekének”²⁰ A szülő vezeti be a gyermeket a mesék világába. Fontos a megfelelő hangulat mindkettőjük számára. Fontos a mesélés minőségi közös időtöltésként való megélése és a kellő figyelem megadása, hisz meghatározók a gyermekek felmerülő kérdéseire adott reakciók.

„A kötődéstudomány egyik kulcsmotívuma szerint a biztonság élményének korai megtapasztalása – illetve ennek elmaradása – mentén kiépül a gyermekben egy modell, mely későbbi kapcsolatainak is alapjául szolgál. A biztonságosan kötődő gyermek magabiztosabb, társaságban jobban feltalálja magát együttérzőbb társaival és közeli kapcsolatait valódi érzelmi mélység jellemzi.”²¹ Az anyát követően a család többi tagjával kerül interakcióba a gyermek. Emellett a családtagok ismerősei gyakorolnak rá hatást. A fejlődés korai szakaszában a kortársaknak még nem tulajdonítanak nagy jelentőséget a kisgyermeknek.²²

Az anyanyelv elsajátításának alapvető formája az imitáció. „A gyermek nyelvi fejlődésének folyamatát a szülői beszéd utánzása segíti elő. Ahogy a gyermek konfrontálódik az anyai beszéddel lehetősége nyílik arra, hogy azokat a hangokat és szavakat gyakorolja, amelyeket hall. Az utánzás során azonban nem pontos másolás történik: a gyermek leegyszerűsített formában adja vissza a szülői beszédet, amely természetesen része a nyelvi fejlődésnek.”²³

A kisgyermeknevelés intézményesített rendszere

A fentebb már említett okok hatására, egyre több család dönt úgy, hogy korán az intézményes oktatás gondjaira bizza. Hazánkban 20 hetes kortól lehet igényelni a gyermek bölcsődei felvételét. A gyermek 2-3 éves korára tudja az én-képét különválasztani az anyáétól (ez az kor, viszont gyermekenként eltérő

²⁰ Lázár Ervin: A virágot lépőszelíd oroszán : Tanulmányok, cikkek, interjúk. Budapest: Osiris Kiadó, 2005

²¹ József István: A korai anya gyermek kapcsolat hatása a kötődésre és a személyiségfejlődésre. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2006

²² Tóth László. Korai szocializáció és családi hatások. Budapest: Gyermeknevelési Kiadó, 2018

²³ Szabó Katalin: Gyermeknyelv és utánzás : A nyelvi fejlődés alapjai. Budapest: Pedagógiai Kiadó, 2019

lehet). E korai szeparáció mellett még több inger, még több változó éri a gyermeket. Viszonylag nagy számú kortársa közé csöppen.

A 2-3 éves gyermek kortársi kapcsolatai még viszonylag kezdetlegesek, mivel ebben a korban főként az önállóságuk kialakulásán dolgoznak párhuzamosan elkezdene formálódni közösségi kompetenciáik.

A bölcsőde a gyermekjóléti alapellátás részeként a gyermek napközbeni ellátásának egyik formája. A gyermek szakszerű gondozását és nevelését végző intézmény.

A bölcsőde az alapellátáson túl szolgáltatásként speciális tanácsadással, időszakos gyermekfelügyelettel és a gondozás folyamatával, változatos játékeszköztárral továbbá gyermekétkeztetéssel segítik a család mindennapjait.²⁴

Mese a bölcsődében

„A bölcsőde nem tanítja az irodalmat, hanem annak megszerettetésére vállalkozik. A versesmesék mondókák segítik a nyelvtanulást, a szókincsbővítést, valamint felkészíti a gyermeket az óvodára.”²⁵

Melyik korosztálynak mit ajánlott mesélni?

Ingerek már a fejlődés intrauterin szakaszában érik a magzatot és ő bizonyítottan reagál rájuk. „Már a megtermékenyülés utáni első héten elkülöníthető a fül képződménye, először a vesztibuláris rendszer, majd röviddel utána a hallási rendszer fejlődik ki, a belső fül kb. az 5. hónap végére alakul ki. A magzat akusztikus ingerlésre már a 8. héten agyi elektromos tevékenységgel

²⁴ Kiss Ágnes: Bölcsődei nevelés és családtámogatás. Budapest: Családsegítő Kiadó, 2021

²⁵ Kovács Éva: Korai gyermekkori nevelés alapjai. Budapest: Bölcsődei Kiadó, 2022

reagál, majd a 24. héttől szívritmusa megváltozásával és pislogással, a harmadik trimeszterben pedig mozgással.”²⁶

„...De Casper és Spence arra kért várandós kismamákat, hogy születést megelőző 6 hétben naponta kétszer olvassanak fel egy gyermekvers részletet – s a csecsemők születésük után felismerték a verset. Arra a következtetésre jutottak tehát, hogy ezeket az ingereket az újszülött »jutalmazónak« értékeli.”²⁷ Tehát kutatások is igazolják, hogy érdemes már a fejlődés korai szakaszában elkezdni megismertetni a mesék, mondókák ritmikusságát a magzattal. Hatására az újszülött felismeri anyja hangját és tovább erősíti az emocionális kötődést. „A szociális kompetencia (szociális motívumok, készségek, képességek és ismeretek) spontán alakulása elsődleges (közvetlenül) a személyes kontaktusok valóságos tartalmainak hatására valósul meg. A mesélés másodlagos (közvetett) sajátos személyes kontaktus a mesélő és a mesehallgató között, amelynek a tartalmát a mese közvetíti. A kontaktus mesélő és mesehallgató közötti személyes viszony, ami a mesélő élménynyújtó (mesélő képessége) és a mesehallgató befogadó készsége (ráhangoltsága) által valósul meg. A kontaktus tartalma a mese, vagyis nem a mesélő és a mesehallgató között gyakorlatilag megvalósuló valóságos esemény.”²⁸

Korosztályonként ezeket a műfajokat érdemes elővenni:

- „1-1,5 éves korban forgatható képes kockák, leporelló, kihajtható képeskönyvek
- 2 éves korban: tárgyképeskönyv, melynek kemény lapjain egy-egy ismert tárgy látható, határozott körvonalakkal. A kétéves gyerek számára örömforrásul az érzéki ingerek: a kép, a szín, a hang szolgálnak. Örömet jelent számára, ha felismeri a képen látottakat. A szövegnek úgyszólván jelentősége sincs. Azokat a könyveket szeretik az ilyen korú gyermekek, amelyek egy-egy jelenetet ábrázolnak.

²⁶ Raffai Jenő: Megfogantam, tehát vagyok : Párbeszéd a babával az anyaméhben. Bp.: Press Publica, 2000

²⁷ Csörgő Andrea: Leckék az anyaméhben. In: Mindennapi Pszichológia, 2009. 1. évf. 3. sz. p. 10.

²⁸ Nagy József: Fejlesztés mesékkel. Szeged: Mozaik kiadó 2009 p. 16.

- 3-4 éves gyerek számára ajánlott képeskönyvekben már szöveg is van, egyszerű mondókamesék, rövid, rögtönzött történetek, egyszerű állatmesék. Őket a beszédöröm, a ritmus, a szó érzéki hatása ejti rabul

- 3-6 éves korban válik a gyermek valóban mesehallgatóvá és mesélővé. Ez az életkor az, amikor képzeletében szimbólumokat alkot az átélt eseményekből, cselekvési formákból és a már kialakult belső képekből, sémákból. Az óvodás korú gyermek a mesét szimultán kettős tudatával, mesetudatával fogadja be. A gyermek- ugyanúgy, mint a felnőtt színházban- együtt érez a mese főhősével, belehelyezkedik lelkivilágába, együtt él, együtt harcol vele-, de közben ott rezeg a tudat, hogy ez nem a valóság, hogy mindez csak a képzelet világában, a mesében lehetséges.”²⁹

A mesék segítenek a gyermeknek különbséget tenni jó és rossz között, emellett segít tudatosítani, hogy minden tettének következménye van. A mesék utópisztikus világában a gyermek azonosulhat a főszereplővel, aki jóságának köszönhetően elnyeri méltó jutalmát, míg a gonoszság sosem marad megtorlatlanul, ez fokozza a gyermek biztonságérzetét, mely elengedhetetlen tényező az egészséges mentális fejlődéshez.³⁰

„A mese az ember egész életében szerepet játszik. A felnőtt személyiségét meghatározzák a gyermekkori meseélmények is. A gyermekkor mesevilága olyan mélyebb, alapvető felismeréseket idéz meg, amelyeket az élet ugyan nem mindig igazol, de morális érvényüket senki nem vonja kétségbe (a legkisebb fiú, a legelesettebb győz, a jó elnyeri méltó jutalmát stb.).”³¹

²⁹ Kocsis Éva: Hogyan meséljünk a gyerekeknek. In: a Magyar Olvasástársaság honlapja. [online] cop. 2009 [2024. 10. 22.] >URL: <http://www.hunra.hu/szuloknak/szulok-kerdezik-az-olvasasrol/94-hogyan-meseljuenk-a-gyerekeknek>

³⁰ Kádár Annamária: A mese varázsa: A mesélés és a meseterápia a gyermek személyiségfejlődésében. Budapest: Kulcslyuk Kiadó, 2012

³¹ Nagy József: Fejlesztés mesékkel. Szeged: Mozaik Kiadó, 2009. p. 19.

A mesélés módja

A gyermek életében hatalmas jelentőséggel bír a napirend kialakítása. Fontos nekik, hogy mindennap ugyanabban az időben keljenek, kialakuljon egy napi rutin, amelyhez igazodni tudnak. Mivel ebben az életkorban még nehezen kezelik az új és váratlan szituációkat, így ennek megkönnyítése az elsődleges gondozóra hárul. Az esti meseolvasásnak is részének kell lennie a napi rutin-nak, ez biztonságérzetet ad a gyermekeknek, csökkenni a feszültséget és fejleszti a problémamegoldó képességet, valamint elmélyíti a szülő-gyermek kapcsolatot.³²

„A gyermek magyarázatai akkor jelennek meg, amikor véget érnek az ismeretei. Mivel a nem tudás bizonytalanságát csökkenteni szeretné, számára minden megmagyarázhatóvá válik, így próbálja megérteni a saját élményeire, tapasztalataira építve a körülötte zajló dolgokat.”³³

Képeskönyvek

„A gyermeknek szóló felolvasás a családban is gyakran párbeszédese formában megy végbe, ahol a beszélgetés irányulhat a könyv illusztrációira (a szülő sokszor nemcsak megmutatja a képet, hanem kérdéseket is feltesz, vagy kommentál). Lehet továbbá visszacsatolás, természetesen sok kérdéssel. Mindezek során a gyermek elsajátítja a kapcsolatot a szó és a jelölt dologfogalom között, valamint társalgási eljárásokat gyakorol be. Ő is kérdez, beszél, mesél a képről, gyakorolja a nyelv használatát.”³⁴

Tehát az élénk vizuális világukkal segítenek a kicsik figyelmét megragadni, és élményként élik meg a játszva tanulást. A képek alapján könnyebben követhető számukra a történet és ezt sikerélményként élhetik meg. Az illusztrációk segítenek összekapcsolni a szavakat a jelentésükkel, új szavakat sajátíthatnak

³² Szabó Anna: Gyermeknevelés a korai években: Az esti mesék szerepe. Budapest: Családi Könyvkiadó, 2020

³³ Kádár Annamária: Mesepszichológia. Bp.: Kulcslyuk Kiadó, 2013 p. 29.

³⁴ Vajda Zsuzsanna: Gyermeklélektan. Budapest: Helikon Kiadó, 1996

el. A gyermekek megtanulják figyelmesen nézegetni a képeket, felfedezni rajt a részleteket, ez a későbbiekben fontos eszköz lesz a tanulásban.³⁵ A képeskönyvek lehetőséget adnak arra az interakciós formára, hogy a gyermek ne csak válaszoljon a kérdésekre, hanem ő maga építhessen fel a látottak alapján egy történetet.

A bábjáték

A bábterápiáról és annak alkalmazásáról szóló szakirodalom sokszor kiemeli, hogy ez a módszer a pszichodráma, a játék- és meseterápia elemeit felhasználva segíthet a gyermekek szociális és érzelmi fejlődésében, különösen beilleszkedési nehézségek, trauma és szorongás esetén.³⁶ A bábjáték a mese azon interpretációja, mely közvetlen kapcsolatot teremt a gyermekekkel. A mesélés során a bábok megelevenednek. A gyermek figyelmét elsősorban a báb színe és formája esetleges képzettársítása kelti fel.³⁷ Fontos, hogy a bölcsődés korosztályban még nem ajánlott a paraván, célszerű inkább egy bábot megismertetni a gyermekekkel, a kezünkre húzva a textilfigurát, járkáljunk köztük, és egyenként szólítsuk meg őket. Fontos a baráti hangnem, akár kicsit torzíthatjuk a hangszínünket, de ügyelni kell arra, hogy nehogy félelmet keltsünk a gyermekben. E kritériumokra ügyelvén a gyermekekben a konfliktushelyzetek okozta szorongást, gátaikat sikeresen feloldhatjuk, hiszen a picik fejében meg sem fordul, hogy velünk és nem a bábbal beszélgetnek. Megszűnik a szemkontaktus a bábozó személyével, és csak a bábra koncentrálnak, és neki válaszol.

³⁵ Nagy Mária: Korai vizuális nevelés és tanulási készségek. Budapest: Pedagógus Kiadó 2019

³⁶ Kádár Annamária: A mese varázsa : A mesélés és a meseterápia a gyermek személyiségfejlődésében. Budapest: Kulcslyuk Kiadó, 2012

³⁷ Kállai Mária: A bábjáték szerepe a pedagógiai és pszichológiai nevelésben. Budapest: Flacus Kiadó, 2007

Rajzolás

A bölcsődében a mesélést rajzolással összekötni remek módja annak, hogy a gyerekeket kreatív tevékenységre ösztönözzük és mélyebb élményt nyújtsunk nekik a mesék világában. Ez egyszerre fejleszti a kicsik figyelmét, kreativitását, képzelőerejét és kézügyességét. Erre a célra a leoptimálisabb egy rövid, könnyen követhető, mégis izgalmas mese. A mesélésnek lassan kifejezően kell történnie. Miután elhangzott a mese, a piciket buzdíthatjuk arra, hogy rajzolják le kedvenc karakterüket jelenetüket. Bölcsődéskorú gyermeknél inkább annak van jelentősége, hogy a picik mely színeket használják. Miután elkészültek a kis művek érdemes a picikkel közösen átbeszélni, hogy ki mit rajzolt.

Nagymozgásos tevékenység narrálása

„A mozgásos élmények hatékonyan segítik az elmélyülést és az átélést, így a gyerekek könnyebben kapcsolódnak a hallott történetekhez és egyúttal fejlődnek motorikus készségeik is.”³⁸

Bölcsődei gyakorlatom során nagyon szimpatikus volt számomra, hogy a picikkel napjában többször végeztünk nagymozgásos tevékenységet. Jó idő esetén erre nyilván az udvaron került sor, rossz idő esetén a csoportszobában. Kedves kis mondókák ösztönözték a gyerekeket a mozgásra. A „lassan jár a csigabiga” mondóka résznél a gyerekek lassan mentek körbe-körbe a kis asztalaik körül és a mondókát is lassan vontatottan mondtuk, majd a „gyorsan jár a csigabiga résznél” a narrálás is felgyorsult, a gyerekek éneklés közben szaladni kezdtek. Ez segíti őket a történet befogadásában, és könnyebben felidézhető számukra. Ilyen kis mondókák zömével bíztattuk a gyerekeket testmozgásra és közös éneklésre. A picik ezt rendszerint nagyon élvezték.

³⁸ Komlósi Annamária: A kisgyermekkori mozgásfejlődés pedagógiai támogatása Budapest, Pedellus Kiadó, 2018

A bölcsőde a csoport és a megfigyelt gyermek bemutatása

A bölcsőde bemutatása

A záró és egybefüggő szakmai gyakorlatom Kaposváron a Nemzetőrsori Bölcsődében töltöttem. Az intézmény kellemes, viszonylag csendes, a városi forgalomtól félreesőhelyen található. Az intézmény struktúráját tekintve kielégítő, ugyanis a csoportszobák a gondozási egységek, az áradók méretei lehetővé teszik a gyerekek, dolgozók és a látogatók dinamikus együttműködését. Az intézmény bútorozottsága a gyermekek méreteinek megfelelő. Apró szekrények, asztalok, székek, mosdók, wc-k. Mind a kisemberek igényeinek megfelelően kialakítva. Az ingatlan belső udvara három részre van tagolva. Az udvar egyik fele az egészen picik részére lett berendezve. Berendezés alatt az életkori sajátosságoknak megfelelő tárgyi feltételeket értem. A másik két rész pedig a nagyobbacska, 2-3 éves gyerekeknek kínált lehetőséget szórakozásra a friss levegőn. Eszközparkja igen sokszínű és szintén az életkori sajátosságoknak megfelelő. Található itt egy homokozó, egy kisebb és egy nagyobb csúszda, mászóka, libikóka, kisház, egy játéktároló a kis bicikliknek, motoroknak, labdáknak. Az udvaron található egy kis aszfaltozott út, füvesített rész és idős fák nyújtanak árnyékot a nap sugarai előtt.

A bölcsőde 64 férőhelyes. Az intézményben négy csoportra lettek osztva a gyermekek, nagyjából korcsoport szerint. Az egészen picikék voltak az intézmény egyik szárnyában, míg a másik oldalon a három vegyes csoport mindennapjai zajlottak.

A csoport bemutatása

A Kisvakond-csoportban töltöttem a gyakorlati időmet. A csoport mindennapjainak a megfelelő napirendjét és jó légkörét Éva és Vivien nevelők biztosítják. Munkarendük úgy alakult, hogy egyikőjük 7 órától fogadta a piciket, majd a reggelit követően 10 órakor megérkezett a másik nevelő is, így az udvarhoz és az ebédhez, majd az altáshoz kapcsolódó gondozási tevékenységeken osztoztak.

A bölcsőde strukturális adottságaiból kifolyólag a Csigacsoporttal szoros kapcsolatban álltunk, ugyanis a csoporttermeket egy üvegezett ajtó választotta el és a gondozási tevékenységek során egy helységeken osztoztunk, továbbá az udvarunk is közös volt. A Kisvakond-csoport 13 fős létszámmal rendelkezik. A nemek szerinti megoszlás: 5 lány és 8 fiú.

A csoportszoba kellemes atmoszférájához a fal halványsárga színezete, a nagy ablakok, szobanövények és az adott időszaknak megfelelő dekoráció nagyon sokat hoztátettek a hangulathoz, ahogy a nevelők mosolygós arca is. Az egyik sarokban egy miniatűr műanyag konyha volt található teljes felszerelésével, volt egy kis pihenőkuckó párnákkal és egy apró fa keretes ülő-, illetve fekvőalkalmatossággal, továbbá egy óriási polc mindenféle játékkal. A polcok alsóbb részein voltak elhelyezve azok a játékok, amelyeket a gyermekek szabadon használhattak (építőkockák, babák, autók stb.), a felsőbb polcokon pedig azok, amelyekhez szükséges volt a kisgyermeknevelő felügyelete (gyurma, ceruzák, hangszerek stb.). Ezek mellett puha lapos könyvek apró szövegrészekkel is fellelhetőek voltak a polc zárt ajtóinak mögött. Egy kisebb könyvespolc is volt a csoportszobában, kemény táblás képeskönyvek zöme állt a rendelkezésünkre különféle témákban, méretekben, formákban.

A megfigyelt gyermekek bemutatása

A megfigyelésem egy fiú- és egy lánygyermekre irányult. Bianka és Boti is az utolsó félévét töltötte a bölcsődében az óvoda megkezdése előtt.

Megfigyelésem célja a két kisgyermek szociális érettségének és mesehallgatási szokásainak összevetése volt.

Bianka egy igazi kis tündér. Illedelmes, egyáltalán nem harsány, majdhogynem visszahúzódó. A kislány igényelte a felnőtt közelségét, igyekezett úgy helyezkedni, hogy mindig a nevelők vagy az én figyelmemet élvezhesse. Gyakorlati időm során igyekeztem Biankát integrálni a szabadidős játék tevékenység során a csoportos szerepjátékainkba. Ezekben szívesen részt is vállalt, láthatóan jól érezte magát, megtalálta a feladatát, viszont miután a játék lecsengett, tovább kereste a társaságot, nem tágitott mellőlem. Ha épp más gyermekek gondozási tevékenységeivel foglalkoztam, addig az ajtónál várt, hogy visszajöj-jek. Bianka imádta a könyveket nézegetni. A hófehérkés volt a kedvence, ez egy kisebb, kemény lapos, szép grafikával ellátott, rövid szövegrészeket tartalmazó könyv volt. A kislány napjában többször hozta a könyvecskéjét, hogy azt olvassuk együtt.

E tevékenységbe igyekeztem minél több gyermeket bevonni. A pihenősarokban vagy épp az asztalnál szívesen gyűltek körém, hallgatni a történeteket. A könyvválasztás tematikáját a kicsikre bízam. Azt követően, hogy megkértem őket egyesével, hogy szabadon válasszanak mesét, mindenkinek eszébe jutott valami, amit hallani szeretett volna.

Gyakorlati időm végére odáig sikerült eljutnunk Biankával, hogy Hófehérke történetét ő mesélte el a többieknek, szinte szóról szóra úgy, ahogy a bölcsődében lévő mesekönyvben szerepelt.

Boti szinte Bianka ellentétje. Egy kis örökmozgó. Életvidám kis kópé, aki gyakran keveredett konfliktusba a gyerekekkel, és néha még a nevelőkkel is. Barátja nem volt, viszont a csoport elevenebb tagjai közül mindenkivel megtalálta a közös hangot. Szívesen heccelte társait, aminek olykor sírás lett a vége. Amikor szerettem volna bevonni Botit a könyvnézegetésbe, mesehallgatásba, többször kérte, hogy kapcsoljam be a telefonomon a Mancs őrzője vagy más mesét, amit otthon szokott nézni. Ilyenkor kérni szoktam, hogy meséljen nekem a szereplőkről, majd a szereplőknek megfelelő játékokat kerestünk, és a meséknek megfelelő kerettörténettel narrálva eljátszottuk a karakterek egy napját. Nem igazán kötötték le a mesekönyvek, viszont ő szívesen „kirándult” a többiekkel és velem mesékben. Mivel úgy láttam, hogy a gyermekek élvezik, sokszor helyeztem a játékunkat egy-egy mesebeli tájra vagy éppen mesebeli tevékenységbe. Például kisbusszal utaztunk a Balatonra (mert éppen erre volt

igény) piknikezni, a lányok kosárkákban hoztak gyümölcsöket és szinte mindent a konyhácskából, miközben a csoportszoba szőnyegén ültünk. Vagy éppen kalózkodtunk az óceán vizeit szelve, miközben a mászókával kiegészített csúszdát használták a gyerekek. Emellett szívesen hallgatta és szavalta velem a mondókákat. Vele csak a megfelelő témát kellett megtalálni a könyvnézegetéshez. A picike könyvespolcon található könyvekben az autókat és a markolókat nézte csak meg. Sikerült megtalálni a témakört, ami érdekli, ezek után már csak a megfelelő könyvet kellett megkeresni. A puha lapos könyvek között találtunk egyet, amely mindenféle munkagépekkel volt tele. Délutánonként, amikor az idő nem engedte, hogy az udvaron játszunk, többször kérte, hogy azt a könyvet tanulmányozzuk, hogy vajon melyik gép mit csinál.

Jegyzőkönyvek

1. jegyzőkönyv

Megfigyelés helye: Kisvakond-csoport

Megfigyelés ideje: 2017. 04. 04.

Felvettek száma: 13 fő

Jelen voltak: 10 fő

Megfigyelt gyermek: Bianka

Megfigyelt gyermek életkora. 2,5 év

	Kisgyermeknevelő		Gyermek		Megjegyzés
Idő	Tevékenység	Beszéd	Tevékenység	Beszéd	
7:19	Leülök a kis asztalokhoz, kezemben egy könyvel	Gyerekek! Elmesélem nektek, mi történt a három kiscicával	többen felkapták a fejüket, és 4-en elindultak felem		a gyerekek szívesen hallgatták a cicás történetet
7:20	segítek elhelyezkedni a gyerekeknek egyiküket az ölembe veszem (Bianka)		Picit dülködnek a helyek kisajátítása közben	„nem! ez az én helyem!”	A nevelőnő segítségével mindenki megtalálja a helyét
7:21	Elkezdem a mesét	„...egyszer volt, hol nem volt...”	tágra nyílt szemekkel figyelik		Bianka szeme a mesekönyvön, míg más gyerekek rám néznek

7:25	folytatom a mesét		Bianka az új-jával a képre mutat	itt vannak a cicák!	
7:26	kislányra nézek	Bizony! Itt van 1-2-3 cica	Ő is mutatja és együtt újra megszámoljuk	Egy-Kettő-Három!	
7:27	Kicsit előre hajolva, mosolyogva kérdezem tőlük	Na és? Milyen színűek a cicák?	együtt mondják páran	Fekete, fehér és szürke!	Megdicsérem a gyerekeket. Lapozunk.
7:30			A gyerekek csodálkoznak.	Fekete lett mind a három cica?!	
7:31		Bizony, kormosak lettek a cicák!	nevetnek		közben a kűrtbő kibújó macskára mutatok
7:33	a mese vége felé közeledünk és lapozok		meglepődnek, hogy a cicák vizesek, de újra az eredeti színüket látják	„Mi történt?”	
7:34	elmagyarázom, mi történt a cicákkal		a gyerekek megnyugodnak és mosolyognak a bohókás kiscicákon	Vizesek lettek!	A mese feloldotta a feszültséget, a cicák tisztán lefetyelnek a tálkájukból az utolsó képen

2. jegyzőkönyv

Megfigyelés helye: Kisvakond-csoport

Megfigyelés ideje: 2017. 04. 19.

Felvettek száma: 13 fő

Jelen voltak: 8 fő

Megfigyelt gyermek: Boti

Megfigyelt gyermek életkora. 2,5 év

	Gyermek		Kisgyermeknevelő		Megjegyzés
Idő	Tevékenység	Beszéd	Tevékenység	Beszéd	
14:30	ébredszik a dél-utáni alvásból		Segítek a gyerekeknek felvenni a benticipőjüket		közben narrálok a gondozási tevékenységet
14:35	álmos szemekkel figyel, hogy mit csinálók	Bekapcsolod a telefonodon a Mancs órjáratot?	meglepődve nézek a picire	Gyere, olvasunk inkább egy mesét!	nyújtom a kezem felé
14:38	durcásan néz rám	De én a Mancs órjáratot akarom nézni!	Mosolygok rá.	Boti, és hogy hívják a kutyusokat a mesében?	Kérem, hogy emlékezzen a mese részleteire
14:39	arckifejezése megváltozik és lelkesen sorolja a szereplők nevét	Hát van a Ryder a Chase és a Mars-hall	mutatok neki a csoportszoba eszköztárából egy hátizsákot, amin a kutyák képei szerepelnek	Megmutatnád nekem, hogy melyik Ryder?	
14:40	Felkel az ágyról, és elindul szaporán, mégis		Nyújtottam felé az apró hátizsákot		

	csoszogó lép- tekkal felém				
14:41	felsorolja újra a karakterek ne- vét	felsoro- lás	megdicsérem, és a sikerél- mény megélése érdekében fel- teszem rosszul a kérdést	Akkor ő a Mars- hall?	
14:41	csóválja a fejét	Jajj nem! Ő az!	mosolygok, és a fejemhez ka- pok	Hát ak- kor ő ki- csoda?	
14:43	megtanította nekem a kutyák nevét		közben a pol- con a szemem- mel kerestem pár kutyát ábr- ázoló játékot	Nézd csak, kik vannak ott?	elindulok a polc felé
14:44	kíváncsian jön utánam	Kik?	kutyusokat húzok elő a já- tékok közül	Segítesz minél több ku- tyust össze- gyűj- teni?	igyekszem be- vonni a tevé- kenységbe
14:47	játszik a sző- nyegen		elkezek egy kutyás mondó- kát, amit a gyerekek már ismernek a csoportban	„Kicsi kutya Vek-vek- vek...”	Kicsit hango- sabban szava- lom, felkeltve ezzel a többi pici figyelmét is. A kutyusos mondóka után a gyerekekkel további mon- dókákzásba kezdtünk
14:50	továbbra is ját- szik a szőnye- gen, közben mondja a mon- dókát a többi gyerekekkel és ve- lem				Botit gondola- tait sikerült egy kicsit elte- relni az okos- telefonról

3. jegyzőkönyv

Megfigyelés helye: Kisvakond-csoport

Megfigyelés ideje: 2017. 02. 15.

Felvettek száma: 13 fő

Jelen voltak: 11 fő

Megfigyelt gyermek: Bianka

Megfigyelt gyermek életkora: 2,5év

	Kisgyermeknevelő		Gyerek		Megjegyzés
Idő	Tevékenység	Beszéd	Tevékenység	Beszéd	
9:52	A szőnyegen ülök a könyvespolc mellett, ölemben Biankával		Közben a kezében egy könyvet tart, és ezt „olvassa” nekem	„...Ki ivott a pohárkám-ból?..”	Bianka imádta ezt a történetet, és szinte szóról szóra el tudta nekem mesélni a képek alapján
9:57	figyelmesen hallgatom				Ekkor egy Hédi nevű kislány is igyekszik az ölembé furakodni, kezében egy könyvel
9:58	Biankát egy picit fel-emelve helyet szorítok Hédinek	Gyere, Bius, csináljunk helyet Hédinek is.	taszítja el a kislányt, és dacolni kezd	neeee	Hédi sokkal fiatalabb, mint Bianka, és csak néhány szót tud használni

10:01	feszültségoldásként egy könyvet emelek a lányok elé	„Képzeljétek csak el, hogy egyszer élt éldégelt két kecskegida...”	A lányok figyelme ekkor a könyvre szegeződött		lecsillapodtak a kedélyek.
10:03	A képek alapján mesélem a történetet a kicsiknek (Biankát kérdezem a patakra mutatva	(Hédi, mutasd meg nekem: hol van a fa!) Bianka mi ez itt?	(Hédi rámutat a fára)	Ez egy patak!	
10:04	Elismerően, mosolyogva bólogatok	Nagyon ügyes vagy! Ez egy patak.	A kislány lapoz.	Nézd! Belees-tek a vízbe!	

4. jegyzőkönyv

Megfigyelés helye: Kisvakond-csoport

Megfigyelés ideje: 2017. 02. 20.

Felvettek száma: 13 fő

Jelen voltak: 9 fő

Megfigyelt gyermek: Boti

Megfigyelt gyermek életkora: 2,5 év

	Gyermekek		Kisgyermeknevelő		Megjegyzés
Idő	Tevékenységek	Beszéd	Tevékenység	Beszéd	
9:00	Marci felmászik a csúszdára	Kiabál: Itt vagyok a világ tetején! közben nevet és sikoltozik	Feljük fordul		Marci egy igazi rosszcsont
9:01	Boti utánozza	Itt vagyok fent, a világ tetején!	Mosolyog!	Csak le ne pottyanjatok!	
9:15	Marci odaszalad a picike konyhához és leszórja a tányérokat, közben Botit nézi		Ránolta a szemöldökét és erőiesen rászólt.	Marci! Mit csináltál?	
9:16	Boti újfent utánozta Marci cselekedeteit	(Elégedetten vigorgott)	Kicsit erőteljesebben szólt rá a két fiúra!	Szedjétek össze azonnal! Nem szabad dobálni az	Az arckifejezése összhangban volt azzal, amit mondott.

				edénye- ket! Anya sem szokta otthon dobálni őket!	
9:30	Marci oda- ment a könyves- polchoz, és azokat is sorra le- szórta	közben nevet és sikoltozik			
9:31	Boti oda- ment hozzá, és kivette a kezéből a könyvet	Vigyorog	A nevelő le- hajolt a gye- rekekhez, megfogta Boti karját	Miért vet- ted el a könyvet? Nem sza- bad el- venni másnak a kezéből.	
9:32	Boti látha- tóan elszé- gyellte ma- gát	(egy szót sem szólt)	Egy másik könyvet nyújtott Boti felé	Nem kell elvenni másoktól!	

Jegyzőkönyveim hűen tükrözik, hogy e két, egyidős gyermek irodalmi nevelése nagyban eltér egymástól.

Bianka édesanyjával folytatott beszélgetés során kiderült, hogy egészen kicsi kora óta mesél a kislánynak, nap mint nap. Ha nyugós, ezzel nyugtatja, ha álmos, ezzel segít neki az elalvásban. Említette még, hogy például, ha úton vannak, Bianka szokta kérni, hogy meséljen neki valamit, unaloműzés céljából. Az okostelefonok és a televízió jelentőségéről érdeklődtem. Bianka édesanyja számára nagy dilemma az okoseszközhöz való szoktatás. Ő abban látta az arany középutat, ha gyermekének csak egy-egy mese erejéig hagyta használni a készüléket. Más kérdés, hogy az anya jól választott-e platformot, ugyanis hozzátette, hogy a kislánya fél az alza.hu reklámfigurájától. A kislány a bölcsődén is érdeklődést mutatott a könyvek iránt. Előfordult, hogy egyedül lekuporodott a könyvespolc elé, és nézegetni kezdte őket. Volt, hogy egy plüssfigurának mutatta a képeket, ezzel imitálva édesanyját.

Boti gyakorlatom során többször kérte az okostelefonomat, a szabadidős játéktevékenység során is többször rakosgatta ide oda a játék mobiltelefonokat. A könyvek ritkán kötötték le hosszabb ideig. Kérdeztem Boti édesapját, hogy milyen gyakran mesélnek, vagy mondókáznak a picivel, és hogy hány könyv van otthon. A válasz szerint Boti szívesebben nézi a meséket, megnyugtatja őt, leköti a telefon/táblagép, tévét ritkán néznek. Mondókázni és könyveket nézegetni viszont szoktak otthon, bár az apa elmondása alapján Boti inkább építeni szokott a leporellóiból. A kisfiú a csoportszobában ritkán kezdett önálló játékba. Főként két másik kisfiúval csintalankodtak, viszont az építőkockázás volt, ami a legjobban letudta őt kötni.

Összefoglalás

Dolgozatom középpontjában a mese hatása és jelentősége áll. A gyermekek személyiség, -és beszédfejlődésére, különösen a bölcsődei nevelésre igyekeztem kitérni.

Igyekeztem részletesen elemezni a mesélés különböző formáit és módszereit, így előkerültek például a bábjátékok, képeskönyvek és a rajzolás is. Ezek mind-mind hozzájárulnak a picik kreativitásának, képzelőerejének és nyelvi készségeinek fejlesztéséhez, mindemellett elősegítik az önbizalom és érzelmi biztonság erősítését.

Megfigyeléseim gyakorlati tapasztalatokkal megerősítik, hogy a mesehallgatás közben kialakuló kötődés a gyermek és a mesélő között különösen fontos és jelentős hatással lehet a gyermek jövőbeli szociális kapcsolataira.

Dolgozatom rámutat, hogy a mese segíti a gyermekeket megkülönböztetni a valóságot a fantázia világától, mindemellett alapvető morális értékeket közvetít (jószág és kitartás). A történetek révén a gyermekek saját érzelmeiket ismerhetik meg és dolgozhatják fel, melyben különösen fontos a mesei élmény.

Forrásmegjelölés

- Bettelheim, Bruno: A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek. Budapest: Corvina Kiadó, 1985
- Boldizsár Ildikó: Meseterápia : A mesék a gyógyításban és a mindennapokban. Budapest: Magvető Kiadó, 2010
- Csörgő Andrea: Leckék az anyaméhben. In: Mindennapi Pszichológia, 2009. 1. évf. 3. sz.
- József István: A korai anya gyermek kapcsolat hatása a kötődésre és a személyiségfejlődésre. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2006
- Kádár Annamária: A mese varázsa: A mesélés és a meseterápia a gyermek személyiségfejlődésében. Budapest: Kulcslyuk Kiadó, 2012
- Kállai Mária: A bábjáték szerepe a pedagógiai és pszichológiai nevelésben. Budapest: Flaccus Kiadó, 2007
- Kiss Ágnes: Bölcsődei nevelés és családtámogatás. Budapest: Családsegítő Kiadó, 2021
- Kocsis Éva: Hogyan meséljünk a gyerekeknek. [online] >URL: <http://www.hunra.hu/szuloknek/szulok-kerdezik-az-olvasasrol/94-hogyan-meseljuenk-a-gyerekeknek>
- Kocsis Krisztina: A mese szerepe a gyermeki személyiségfejlődésben. In: Borbás László et al. (szerk.): Tehetségfüzet 3. Eger: Eszterházy Károly Egyetem, 2017, 18–20. p. [online] >URL: https://publikacio.uni-eszterhazy.hu/5549/1/Tehetségfüzet_3.pdf
- Komlósi Annamária: A kisgyermekkorai mozgásfejlődés pedagógiai támogatása. Budapest, Pedellus Kiadó, 2018
- Kovács Éva: Korai gyermekkorai nevelés alapjai. Budapest: Bölcsődei Kiadó, 2022
- Kovács András: Mesék és önbecsülés : A pozitív önkép kialakulása a gyermekkor történeteken keresztül. Budapest: Fejlődéslélektani Kiadó, 2020
- Lázár Ervin: A virágot lépőszelíd oroszán: Tanulmányok, cikkek, interjúk. Budapest: Osiris Kiadó, 2005
- Nagy József: Fejlesztés mesékkel. Szeged: Mozaik Kiadó, 2009

- Nagy Judit: Mesék és érzelmi kifejezés : A gyermeki érzelmek megértése és kommunikációja. Budapest: Gyermeknevelési Kiadó, 2019
- Nagy Mária: Korai vizuális nevelés és tanulási készségek. Budapest: Pedagógus Kiadó 2019
- Nyitrai Ágnes: A mese és gyermeki lélek : A mese szerepe a gyermek érzelmi és értelmi fejlődésében. Budapest: Móra Kiadó, 2000
- Raffai Jenő: Megfogantam, tehát vagyok : Párbeszéd a babával az anyaméhben. Budapest: Pécsi Direkt Kft. Alexandra kiadó, 2000
- Szabó Anna: Gyermeknevelés a korai években : Az esti mesék szerepe. Budapest: Családi Könyvkiadó, 2020
- Szalai Eszter: Mesék és érzelmi nevelés : Hogyan segítik a történetek az érzelmek megértését. Budapest: Gyermekpszichológiai Kiadó, 2021
- Szabó Katalin: Gyermeknyelv és utánzás : A nyelvi fejlődés alapjai. Budapest: Pedagógiai Kiadó 2019
- Szerző nélkül: A mese hatása a gyermekek személyiségfejlődésére. [online] cop. é. n. [2024. 10. 12.] >URL: <https://www.nepmese.hu/index.php/irasok/lelektan/106-a-mese-hatasa-a-gyermekek-szemelyiseg-fejlodesere>
- Tóth László. Korai szocializáció és családi hatások. Budapest: Gyermeknevelési Kiadó, 2018
- Vajda Zsuzsanna: Gyermeklélektan. Budapest: Helikon Kiadó, 1996
- Varga Katalin: Család és szocializáció: Az érzelmi biztonság szerepe a korai években. Budapest: Pszichológiai Kiadó, 2019
- Vida Ágnes: Tévézzen-e a baba. [online] cop. 2010. [2024. 10. 12.] >URL: <https://www.kismamablog.hu/gyermekneveles/tevezzen-e-a-baba>
- Voigt Vilmos: Magyar mese- és mondavilág. Budapest: Akadémia Kiadó 1997 [online] >URL: <https://www.nepmese.hu/index.php/irasok/lelektan/106-a-mese-hatasa-a-gyermekek-szemelyiseg-fejlodesere>

Konzulensi nyilatkozat

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függeléke: A MATE egységes szakdolgozat /

diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.1. sz. melléklete: Konzulensi nyilatkozat

NYILATKOZAT

_____ (név) (hallgató Neptun azonosítója: _____) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót³⁹ áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő vé-
désre **javaslom / nem javaslom**⁴⁰.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*41}

Kelt: _____ év _____ hó _____ nap

belső konzulens

³⁹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

⁴⁰ A megfelelő aláhúzendő.

⁴¹ A megfelelő aláhúzendő.

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió⁴² nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: _____
A Hallgató Neptun kódja: _____
A _____ dolgozat _____ címe:

—
A megjelenés éve: _____
A konzulens intézetének neve: _____
A konzulens tanszékének a neve: _____

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió⁴³ egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlant állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumába. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után

nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumában.

Kelt: _____ év _____ hó _____ nap

⁴² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

⁴³ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

Hallgató aláírása